

Rad na predstavi Ukradeno Sunce

Novković, Siniša

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:134:114832>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU

STUDIJ KAZALIŠNE UMJETNOSTI
SMJER: GLUMA I LUTKARSTVO

SINIŠA NOVKOVIĆ

RAD NA PREDSTAVI
UKRADENO SUNCE

Diplomski rad

Mentor: doc. dr. art. Hrvoje Seršić

Osijek 2017. godina

Hvala

**mojoj obitelji, mentoru Hrvoju Seršiću, profesorima s akademije na podršci i motivaciji,
Gradskom kazalištu lutaka Split i svim suradnicima na predstavi
Ukradeno Sunce.**

1. Uvod.....	4
2. Ukradeno Sunce.....	6
2.1. O autoru	7
2.2. <i>Kazalište lutaka Split</i>	8
2.3. Autorski tim	10
2.4. O predstavi.....	11
3. Rad na predstavi	12
3.1. Scenografija	13
3.2. Atmosfera i glazba.....	16
3.3. Lik Zeca	19
3.4. Lutke i animacija	20
4. Premijera i Kritike	23
5. Zaključak	25
6. Literatura.....	26
7. Sažetak	27
11. Summary	27

1. Uvod

„Voli umjetnost u sebi, ne sebe u umjetnosti“

Konstantin Stanislavski

Prije upisa na akademiju 2008. godine, lutkarstvo je za mene bila jedna velika nepoznanica. Nisam znao što je to lutkarstvo i gdje se može naučiti, ili uopće vidjeti kako se radi s lutkama. Nakon prijemnog i kada sam upisao Umjetničku akademiju u Osijeku, zaljubio sam se u lutke i lutkarstvo. To najviše mogu zahvaliti profesorima na prvoj godini s kojima sam radio Brane Vižintin, Edi Majaron i tadašnjim asistentima Maji Lučić Vuković i Hrvoju Seršiću, koji su danas profesori na Umjetničkoj akademiji u Osijeku. Ti ljudi su u meni pobudili dječju zaigranost, želju za stvaranjem lutaka i raznih svjetova s kojima bi ih ispunjavali. Na prvoj godini lutkarstvo mi je otvorilo neku novu dimenziju kazališta. Nikad prije nisam mogao zamisliti koliko može biti zabavno stvarati i igrati s lutkama. Sjećam se dok sam bio student na Umjetničkoj akademiji u Osijeku, lutkarstvo sam gledao kao terapiju, kao moj "ispušni ventil". Nisu postojale granice, niti prepreke, lutkarstvo je u mojoj glavi poticalo maštu i htijenje za stvaranjem. Bio sam opčinjen i očaran tom ljepotom svemogućih, nekontroliranih akumulacija ideja i što je sve proizlazilo iz mene. Na takav način se u meni i rodio "*Grumbli*", lik iz završne predstave na mojoj trećoj godini. On je na bio skup svih mojih ideja i likova proizašlih tijekom studiranja u Osijeku. No, s vremenom kako život prolazi stvari se mijenjaju. Od kada sam dobio stalni angažman u Gradskom kazalištu mladih Split, nisam više imao priliku susretati se svakodnevno s lutkama, izuzev "*Grumblija*" kojeg sam postavio u matičnom kazalištu. Upravo zbog tih okolnosti je prošao period od šest godina u kojem nisam uzeo lutku u ruke, bilo me je strah da sam zaboravio sve ono što sam radio na studiju. Pitao sam se hoću li moći opet lutci podariti život na sceni, ali kad sam uzeo lutku Zeca na prvoj probi osjetio sam nostalgiju za lutkarstvom i animacijom. Zec je dobio život od mene, a on je u meni pobudio sjećanja na studentske dane i podigao lutkara koji je šest godina mirno sjedio u meni i čekao ponovnu priliku da se pokaže. Ovaj diplomski rad zasniva se na radu na predstavi "*Ukradeno Sunce*", pismenim putem ću se osvrnuti na proces rada, lutke, scenografiju i moje osobno iskustvo rada na predstavi. Diplomaska predstava "*Ukradeno Sunce*" premijerno je izvedena 4. ožujka 2015. godine u Gradskom kazalištu lutaka Split.

Predstava je napravljena po motivima Korneja Čukovskog, i do sada je odigrana dvadeset puta. Izvedena je i na 49. međunarodnom festivalu kazališta lutaka - *PIF* u Rijeci, gdje je scenografkinja *Alena Pavlović* osvojila nagradu za funkcionalnu scenografiju od prirodnih materijala u predstavi i dvije nagrade na 26. Susretu lutkara i lutkarskih kazališta Hrvatske, Zadar. Nagrada za najbolje oblikovanje svjetla Tamari Kučinović i Lucijanu Rokiju i nagrada za Najbolju scenografiju Aleni Pavlović.

2. Ukradeno Sunce

Slika 1: plakat predstave *Ukradeno Sunce*

2.1. O autoru¹

Korney Ivanovich Chukovsky (31. ožujak 1882 – 28. Listopad 1969) Bio je jedan od najpopularnijih ruskih dječjih pjesnika, utjecajan književni kritičar i esejist. Njegove pjesme, *Tarakanishche*, *Krokodil*, *Telefon* i *Moydodyr* su favoriti mnogih generacija ruske djece. Dijelovi iz njegovih pjesama, a ponajviše iz „Telefona“ su se koristile u ruskim medijima i svakodnevnom razgovoru. Njegovi ritmovi, inventivne rime i apsurdni karakteri likova su se uspoređivali s američkim dječjim autorom *Dr. Seuss-om*. Rođen je kao **Nikolay Vasilyevich Korneychukov** u Sankt-Petersburgu, kao nezakoniti sin *Ekatarine Osipovna Korneychukova* i *Emmanuil Solomonovich Levenson* (čovjek iz bogate židovske obitelji). Kako *Levensonova* obitelj nije dopuštala brak s *Korneychukovom*, bili su prisiljeni na rastanak. *Korneychukova* se preselila u Odessu s dvoje djece, Nikolayem i sestrom Marussiom. Pohađao je gimnaziju u Odessi, ali je uskoro i izbačen iz škole jer nije bio legitimno dijete. Samostalno je naučio Engleski jezik i od 1903. do 1905. godine radio u Londonu kao dopisnik za novine u Odessi, iako je većinu vremena provodio u Britanskoj knjižnici umjesto na presicama. Ponovno u je u Rusiji počeo prevoditi engleske radove, posebice *Walta Withmana*². Kasnije je objavio nekoliko zapaženih književnih naslova, uključujući *Od Čehova do naših dana* (1908), *Kritika priče* (1911) i *Lica i maske* (1914). Također je objavio satirični časopis *Signala* (1905-1906), a uhićen je zbog "vrijeđanja vladajućih", no oslobođen nakon šest mjeseci istražnog zatvora. Tijekom sovjetskog razdoblja Čukovski je uredio kompletna djela Nikolaya Nekrasova³ i objavio ih 1933. godine kao vodič za dječji jezik. Bio je jedini sovjetski pisac koji je službeno čestitao *Borisu Pasternaku*⁴ na osvajanju Nobelove nagrade.

¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Korney_Chukovsky

² Walt Withman - Američki pjesnik

³ Nikolay Nekrasov - Ruski pjesnik

⁴ Boris Pasternak - Ruski pjesnik

2.2. Kazalište lutaka Split⁵

Podatak o osnivanju marionetskog kazališta u Splitu prvi se put pojavljuje u dnevnom listu „Novo doba“ (2. ožujka 1931., str.6, Glavna godišnja skupština sokolske župe Split). Nije riječ o profesionalnom kazalištu, nego o osnovanoj amaterskoj lutkarskoj sekciji koja će svoju prvu javnu izvedbu za građanstvo imati 26. studenog 1933. godine. Premijerno su izveli prema Grimmovoj bajci adaptirani igrokaz Hrabri kraljević. Pod vodstvom arhitekta Vlahe Linardovića, koji je bio i scenograf, i kostimograf, i izrađivač lutaka, skupina kazališnih entuzijasta kontinuirano je izvodila isključivo marionetske predstave po uzoru na talijansku lutkarsku tradiciju ali i učeći od vrhunskog češkog lutkarskog kazališta. Djelovali su do drugog svjetskog rata u nekadašnjem Omladinskom domu, u prostoru u kojem je i danas GKL Split. 1945. godine osniva se kazalište lutaka koje dobiva naziv Kazalište lutaka Okružnog odbora Narodnog fronta Srednje Dalmacije. S radom počinje 8. ožujka iste godine. Prvi ravnatelj bio je Mirko Božić, koji je Kazalište vodio dvije godine (1945. – 1947.). Prva premijera prvog profesionalnog hrvatskog lutkarskog kazališta bila je adaptacija suvremene ruske pripovijesti Zaleđeni brežuljak, a održana je 2. kolovoza 1945. godine. Dramatizaciju i režiju potpisao je Mirko Božić. Kazalište je 1946. godine preimenovano u Kazalište lutaka „Pionir“ i pod tim je imenom djelovalo do 1992. godine kada postaje Splitsko kazalište lutaka, a 1994. godine dobiva današnji naziv Gradsko kazalište lutaka Split.

Gradsko kazalište lutaka Split u više je navrata privremeno selilo iz svog prostora u Tončićevoj ulici. Prvi duži ostanak bez vlastite scene dogodio se 1969. godine kada je izbio požar u kojem je uništena pozornica, veliki dio bibliotečnog i arhivskog materijala. Dvorana je obnovljena 1970. godine, a otvorena je premijernom izvedbom adaptirane priče R. Kiplinga Kako je slončić dobio surlu. Drugo duže izbjivanje dogodilo se 1996. godine kada se kreće u adaptaciju i rekonstrukciju dvorane. Punih deset godina lutkari su nastupali na sceni Doma HV-a u Lori. U obnovljenu dvoranu, na moderno opremljenu scenu vratili su se 2006. godine. Do početka šezdesetih godina prošlog stoljeća splitski lutkari bavili su se isključivo marionetom i tu lutkarsku tehniku doveli su na zavidnu estetsku razinu. Početak šezdesetih je i početak kombiniranja tehnika (marioneta, ginjol, javanka) i njihova suživota na sceni. Eksperiment koji je tada započeo traje i danas, samo što se suživotu lutkarskih tehnika na sceni pridružio i glumac. Novu tehnologiju izrade lutaka sedamdesetih godina uveo je Ivica Tolić, autor i izrađivač lutaka, redatelj i ravnatelj Kazališta. Lutke se izrađuje

⁵ <http://www.gkl-split.hr/povijest-misija-vizija>

od sintetičke spužve, a Tolić uvodi inovacije u mehanizme lutaka. To su godine uzleta splitskih lutkara, bitnih predstava poput Tragikomedije o don Cristobalu i Rositi F. G. Lorce u režiji Dunje Adam. Osnovni okvir repertoara Gradskog kazališta lutaka Split postavio je njegov prvi ravnatelj Mirko Božić i taj okvir održao se do danas. Repertoar se temelji na postavljanju adaptacija svjetske i domaće klasične literature i recentnog dramskog pisma za lutkarstvo. Prvih poratnih godina literarni izvor je ruska književnost i bajke braće Grimm, zatim se kao izvorište koristi češka literatura i kazalište, a od sedamdesetih se sve više ustrajava na uprizorenjima recentnih domaćih autora poput Paje Kanižaja, Momčila Popadića, Luke Paljetka, Zvonimira Baloga, Zlatka Krilića, Jasena Boke, Lade Martinac Kralj, Jakše Fiamenga, Silvije Šesto. Godine 2008. Gradsko kazalište lutaka utemeljuje Festival hrvatske dramske riječi za djecu „Mali Marulić“. Ideja Festivala je poticanje dramskog pisanja za lutkarsko kazalište i kazališta za djecu, kao i motiviranje lutkarskih i dramskih kazališta za djecu za uprizorenje djela domaćih suvremenih dramskih pisaca. Zbog toga Festival raspisuje Natječaj za najbolji dramski tekst za lutkarsko i kazalište za djecu. U svom posjedu Gradsko kazalište lutaka ima veliku zbirku nagrada koje je dobilo na brojnim inozemnim i domaćim festivalima. Splitski lutkari prezentirali su hrvatsko lutkarstvo u Bugarskoj, Poljskoj, Mađarskoj, Austriji, Italiji, Meksiku, Iranu, Egiptu, Sloveniji, Srbiji, Makedoniji.

2.3. Autorski tim

UKRADENO SUNCE – prema motivima Korneja Čukovskog

Režija: *Tamara Kučinović*

Dramaturg i skladatelj: *Matko Botić*

Scenografkinja i kreatorica lutaka: *Alena Pavlović*

Oblikovatelji svijetla: *Tamara Kučinović, Lucijan Roki*

Igraju: *Sanja Vidan*

Alin Antunović

Milana Buzolić-Vučica

Petar Konkoj Cailliau

Ivan Medić

Justina Vojaković Fingler

Siniša Novković

2.4. O predstavi

Ukradeno sunce je priča o snazi prijateljstva, zajednici i licemjerju, po motivima Kornelija Čukovskog i njegovog „Krokodila“. Glavni likovi su Medo i Zec, nerazdvojni prijatelji koji se poznaju cijeli život i žive u šumskoj idili. Cijela šuma je bezbrižna jer Medo je poznat kao glavni i odgovorni i dok je on u šumi problemima mjesta nema. No, sve se to mijenja u trenutku kada dolazi tiranin Krokodil koji ukrade sunce i šumom zavlada potpuna tama. Medo tada prvi put u životu osjeća strah i ne zna što mu se događa, te se zatvori u svoju kolibu i od straha drhti. Krokodil je dao svoje zakone kojim brani da itko izlazi i šeta po šumi, u protivnom će ih pojesti. Svi stanovnici u šumi su u šoku i očekuju od medvjeda da „spasi stvar“, ali Medo je nestao. Najglasniji su Lisica, Vuk i Zečica, koji predstavljaju „mudrace“ te nagovaraju Zeca da on ide razgovarati s Medom da pobjedi krokodila. Zec je cijelo vrijeme manipuliran od strane „mudraca“ te se nalazi u dilemi, ali na kraju ipak odluči tražiti pomoć od Mede. Medo je toliko preplašen da odbija pomoći Zecu i šumi do te mjere da čak prekine i dugogodišnje prijateljstvo. Cijela ta situacija je Zecu slomila srce, pa krene vikati, Krokodil ga čuje i pojede. Na kraju Lisica, Vuk i Zečica odluče sami doći do Mede te ga okrive da je on kriv što je Krokodil pojeo Zeca. Cijelo vrijeme manipuliraju s njim kao i sa Zecom. Medo se naljuti i u velikoj borbi on pobjedi Krokodila. Borba je prikazana kroz glumački kor, koji govore tekst Čukovskog iz originalnog Krokodila. Nakon pobjede Medo ima dilemu u vezi sunca, hoće li ga vratiti šumi ili da ga ostavi za sebe. U originalu, Medo je zadržao sunce, no redateljica se ovdje odlučila na sretan kraj pa je ipak sunce vratio šumi.

3. Rad na predstavi

Krajem 2015. godine sam razgovarao s redateljicom Tamarom Kučinović o njenom projektu koji će raditi u Gradskom kazalištu lutaka Split, tada nije još odredila tko bi igrao ulogu Zeca, no, na moj prijedlog pristala je da ga ja igram. Već na prvim probama krajem veljače 2015. godine redateljica je odmah naglasila da ne želi raditi klasičnu dječju predstavu sa suludim i sumanutim likovima, karikiranih glasova. Tu je pogotovo mene upozorila jer se dobro poznajemo i nije htjela da otiđem u karikaturu i "*kreveljenje*" s lutkama. Zahtijevala je da koristim svoj prirodni glas za Zeca, jer će atmosfera situacije odraditi svoje.

Također je tražila od glumaca da putem do kazališta, kad idemo na probe, gledamo i tražimo u prirodi stvari koje nam se sviđaju ili za koje mislimo da se mogu uprizoriti na sceni.

Svidjela mi se ideja prirode na sceni, odnosno oživljavanje prirode. Htjela je pod svaku cijenu izbjeći snimljenu atmosferu koja bi se pušala preko kazališnih zvučnika. Od glumaca je tražila da istražuju i da stvaraju atmosferu na sceni ispred gledatelja, što je dovelo do nekih genijalnih otkrića. Budući da redateljica nije htjela skrivati glumce iza maske ili paravana, svi glumci su izloženi publici tijekom cijele predstave. Kod prvog pojavljivanja Krokodila, publika u svakom trenutku može vidjeti veliko oko na platnu, kolegu glumca Ivana Medića koji sjedi na stolici i na mikrofon govori tekst Krokodila. Razlog tomu je što je predstava rađena za uzraste od pet do devet godina, da se djeca ne bi prestrašila tame ili velikog krokodila i samim time što se glumci vide ublažen je faktor straha u predstavi.

Od prve probe do premijere, redateljica je svakom glumcu posvetila vrijeme i pažnju pri stvaranju ove jedinstvene priče. U svakom trenutku je znala što hoće i na kakav način hoće od svakog glumca. Meni je dosta pomogla u stvaranju Zeca i njegovim emocijama, u razvijanju njegovog karaktera, od Zeca koji je nestašan i zabavan, do slomljenog kojeg svi iskoriste.

Svojim uputama mi je omogućila da napravim valovitu rijeku njegovih osjećaja koji tijekom predstave kulminiraju kao krivulje na seizmografu, od mirnoće do potresa. Za sam kraj predstave sam od redateljice dobio uputu da za svaku izvedbu moram smisliti novi vic, koji Zec priča Medi, o čemu ću kasnije pisati.

3.1. Scenografija

„Suvremene su igračke od nezahvalne tvari, proizvodi su kemije, a ne prirode. Plastika od koje su napravljene doima se istodobno nedorađeno i higijenski, dokida užitak, blagost, ljudskost opipa. Činjenica da sve više nestaje drvo znak je koji nas mora zaprepastiti. Drvo ne podrhtava i ne škripi, odzvanja tupo i ujedno čisto; ono je prisna i poetična tvar koja djetetu produljuje doticaj sa stablom, stolom, podom.“

Roland Barthes

Slika 2: glumci i scenografija

Alena Pavlović se odlučila na scenografiju i lutke napravljene od prirodnih materijala. Cijela scenografija predstavlja šumu, u kojoj se nalaze Medina i Zečeva kolibica, brlog šumskih životinja, staze, krošnje, debla i svega ostalog što bi svaka šuma trebala imati. Scenografija se sastoji od dva dijela, prednji i zadnji plan. U prednjem planu je u sredini jezerce napravljeno od akrilnog stakla ispod kojeg su reflektori. Kad se oni uključe ispod

akrilnog stakla kolegice glumice Alin i Justina s mali plosnatim ribicama igraju sjene. Također Medo i Zec pecaju u tom jezeru. Gledatelju s lijeve strane je Medin brlog koji ima prizemlje s vratima i mali prozorčić na katu, kroz koji on komunicira sa Zecom kad se prestraši Krokodila. Dalje, prema desno je drveni puteljak koji se nalazi iznad jezerca i vodi do Zečeve kolibice. Zec također ima prizemlje i kat s prozorom za komunikaciju. Još desnije se nalazi velika staza s uzvisinom ispod koje je brlog šumskih životinja u kojem su stol i tri stolice od malih panjeva. Cijela konstrukcija ima pomične dijelove koja u predstavi služe za kreiranje atmosfere, no o tome ću više pisati u poglavlju o atmosferi. Drugi plan scenografije je veliko okruglo projekcijsko platno na visini od metar i osamdeset centimetara od poda i širine jedan metar i pedeset centimetara. Na njega svijetli grafoskop, te predstavlja sunce u šumi. Kasnije se u predstavi preko grafoskopa i tog platna pojavljuje krokodil i odvija se glavna borba između Mede i Krokodila.

Slika 3: glumci i scenografija

Scenografija izgleda dosta kruta i skućena, no glumcu daje mnogo prostora za igru i animaciju. Konstrukcija se kroz svjetlosne brojeve rađa u obraslu, divlju, neukročenu šumu. To je element urednog kaosa, na sve strane rastu grane, kao da nema kontrole. Alena je s ovime dobila pravu malu jesensku šumu. Zbog golih grana koje izlaze na sve strane iz konstrukcije može se dobiti dojam da se šuma malo pretvara u *šikaru*⁶, *makiju*⁷ ili *garig*⁸. Kad scenografiju obasjaju svjetlosni brojevi, šuma dobije život i na trenutke izgleda kao da je izašla iz filma Tima Burtona.

⁶ Šikara - je degradacijski stadij kontinentalnih šuma

⁷ Makija - je najvažniji ekosistem mediterana koji se sastoji od grmlja i termofilnih biljaka

⁸ Garig - degradacijski stadij mediteranskih šuma.

3.2. Atmosfera i glazba

Izvorno riječ „atmosfera“ dolazi od grčke riječi „atmos“, što znači para, dah, i „spahaira“, što znači lopta, kugla. Ima više značenja, u znanosti znači plinoviti plin koji obavija nebesko tijelo, no nas je na probama zanimala atmosfera u prenesenom značenju koje označava okolinu, prilike, raspoloženje (npr. radna atmosfera, prijateljska atmosfera). Tijekom proba eksperimentirali smo s raznim materijalima, na koji način vjerodostojno prikazati zvukove šume, ljetne žege, kiše, vjetra, oluje. Glumačkim istraživanjima, smo doprinijeli u vizualnom i zvučnom smislu da bi se upotpunila lutkarska scena. Svatko od glumaca je našao nekakav predmet koji određenom manipulacijom može proizvoditi intrigantne zvukove. Sve smo to ukomponirali u predstavu koliko je god fizički bilo moguće, jer svi igraju likove iz priče, šumu, atmosferu i krokodila. U prvoj sceni dočaravamo ljetnu šumsku idilu, čuje se brčkanje vode, vjetar kako puše kroz grane, šuškanje i tapkanje malih šumskih životinja. Lomljenjem malih štapova iza paravana dajemo dojam da se odlomila grana sa stabla, a šiške koje se otkotrljaju na pod ga upotpunjuju. Kolegica glumica Alin s malim kamenom udara u drvenu konstrukciju imitirajući djetlića. Ispod jezera od akrilnog stakla se nalazi mali bazen u kojem je otprilike pet do šest litara vode preko kojeg s malim drvenim štapićem proizvodimo zvukove brčkanja vode. Jako sunce i žegu kolega glumac Petar Konkoj ozvučuje s čašom i vodom. Vlažnim prstom lagano prolazi preko ruba čaše, zbog trenja između prsta i čaše se proizvodi zvuk zujanja koji podsjeća na jako sunce. Kad dolazi oluja, koja ujedno predstavlja i dolazak Krokodila, kolega glumac Ivan Medić koristi plastično izolacijsko crijevo koje vrteći proizvodi zvuk vjetra. Na probama sam pokušao s konopcem predočiti isti ugođaj, no nije toliko intenzivan i upečatljiv zvuk kao s crijevom. Kad krene padati kiša, kolegica glumica Sanja Vidan baca zrna riže na kartonski papir i čuje se zvuk kao kad kiša pada po lišću. Glumci kroz tekst, dočaravaju tu oluju, govoreći na slogove, pjevanje i raznim drugim varijacijama

Vjetar HUU-uuu-uuuče

Vjetar Noooo-siiii sunce

Dolazi Mraaa-aaak

Zec u predstavi tri puta putuje od brloga životinja do Medine kućice. Ta putovanja su popraćena glazbom i glumcima koji pjevuje što Zec radi.

Prvi put Zec hoda pa glumci uz glazbu pjevuje:

Hoda-da-da-da

Time *da-da-da* doprinose mojoj animaciji hodanja, jer zvuče kao koraci. Drugi put Zec pliva preko jezera do Medine kućice, pa ostali pjevuje:

Pliva-va-va, pliva-va-va

va-va-va se izgovaraju dublje poput vode ili kao da nešto upada u vodu. Treći put Zec vozi bicikl do Mede, pa se čuje:

Vo-zi, Vo-zi

S time da kolegica glumica Justina ovaj *zi* izgovara visokim piskutavim glasom što podsjeća na škripanje kola na bicikli. Znači čistom igrom riječi kolege su uspjele dočarati tri različite radnje. Dolazak Krokodila u predstavi je najavljen klapanjem lanaca koji su provučeni kroz metalnu šipku kojim upravlja kolegica glumica Alin. Obrisi Krokodilskog oka se nadziru na okruglom projekcijskom platnu. S malim komadom kartona na kratke intervale prekidam snop svjetlosti na grafoskopu. To predstavlja prolazak oblaka na okruglom projekcijskom platnu. Zatim s metalnim utegom udaram od pod pozornice što predstavlja korake krokodila. Kolege glumci Sanja, Petar i Ivan tresu lutke u skladu s mojim udarcima da se dobije dojam potresa. Sve ove radnje pridonese atmosferi i kasnije animaciji u predstavi. Kad prođu oblaci, kolegica glumica Justina na grafoskopu polako dovodi u fokus veliko oko, a do nje kolega glumac Ivan sjedi na stolici i kroz gusti dim na mikrofon izgovara kao Krokodil svoje zakone. Svi u publici mogu vidjeti kojim alatima se glumci koriste pri kreiranju Krokodila. Kad je on

ukrao sunce trebala je nastati tama, i ovo je bilo malo problematično zbog djece u publici, jer se svako malo dijete boji mraka i krene plakati i vrištati kad se svijetlo ugasi. Tu je redateljica napravila izvrsno režijsko rješenje, kada nastane potpuna tama kolegica glumica Milana i ja u mraku igramo Medu i Zeca s malim svjetiljkama pa je tako ublažila djeci stres zbog tame.

Dosta scena ovisi o tom atmosferskom ugođaju, kako smiruju tako i stvaraju napetost, u gledateljima a ujedno i u glumcima. U trenutku borbe Mede i Krokodila, glumci su kor koji predstavlja šumu, recitiraju tu epsku borbu dvaju divova.

*I tad se dignu medonja
I tad riknu medonja
Krokodilu u zubima gori, eno
Sunce divno Sunce ukradeno*

*Pride Medvjed tihano,
Pa ga gurne lagano
"Čuj lopužo ti zločesta
Ded ispljuni sunašce smjesta!
Jer ako te pgrabim
Popolak te prelomim
Zapamtit ćeš, ti napasti
Ti ćeš naše sunce krasti*

Ovim korom redateljica je htjela odati počast Čukovskom, jer je ovo tekst iz originalne priče. Na kraju poslije velike borbe kada Medo ne želi vratiti sunce, trebalo je prikazati protok vremena. Redateljica je našla zanimljivo režijsko rješenje kako prikazati da se ipak vidi da je prošlo neko vrijeme od borbe i da životinje moraju zajedno otići kod Mede po sunce. Kroz polu mrak u praznom životinjskom brlogu se vide tri panja i kako pada suho lišće uz zvuk zujanja čaše koje proizvodi kolega glumac kolega glumac Petar Konkoj s prstom. Sve što smo upotrijebili, svaki zvuk, materijal, svako sredstvo odabrano je nakon pomnog razmišljanja kako će bilo koji od tih faktora utjecati na atmosferu u predstavi.

3.3. Lik Zeca

„Lik je nešto jedinstveno i cjelovito. Unutarnja organizacija je visoka. Često izgleda plastičan.” (Pečjak) Lik se razlikuje od onoga što ga okružuje po tome što je „svagda (...) u središtu pažnje” (kao subjekat), što „više impresionira posmatrača” (protivnika kao silu, partnera i gledaoca kao djelatnike), što se „lakše zapamti” i, rečeno strogo psihološkim rječnikom, što su „diferencijalni pragovi za lik (...) nešto niži nego za podlogu”. S druge strane, ono što okružuje lik, tzv. podloga, pozadina ili osnova (okolnosti), razlikuje se od lika po tome što je difuzna, slabo organizovana, ne shvatamo je jasno i razgovijetno, nema prave površine i čini se da leži rasplinuta iza lika.

Stjepanović, B., GLUMA III; Igra, Novi Sad 2005. Str. 32-33

Zec je pokretač priče u ovoj predstavi. Pokazuje koliko mu je stalo do prijateljstva s Medom i koliko se žrtvuje za njega. Od početka priče on gleda u Medu kao u Boga, on mu je u životu najbolji prijatelj, brat i otac. Premda istinski voli Medu i u njemu vidi uzora on ga također zadirkuje dok peca, što prikazuje njihovo ležerno i iskreno prijateljstvo. Nemiran je i šašav, no u trenucima panike popušta emocijama koje ga poslije vode prema propasti. Kao što sam naveo prije redateljica je imala posebne upute za mene kako igrati Zeca. U početku mi nije bilo jasno zašto ne smijem malo obojiti glas Zecu. Obrazložila je da želi prikazati običnog Zeca u nemogućim i njemu nezamislivim situacijama. Imala je na umu prikazati to puknuće čvrstog, nerazdvojnog prijateljstva između Mede i njega i da publika to također proživi. Kroz takvoga Zeca na kraju sam uspio izvući emocije i prikazati samu srž njihovog prijateljstva. Kada Zec krene vikati na balkonu svoje kućice, iznerviran forsiranjem i manipuliranjem šumskih životinja da nagovori Medu na borbu s krokodilom i vrati sunce, tu se vidi njegovo psihičko puknuće i unutarnji nemir koji se nagomilao. Tim činom, on u neznanju i pukom slučajnošću žrtvuje sebe i nedužan nastrada od strane Krokodila. Upravo to bude kap koja je prelila čašu i natjerala Medu da se bori prvobitno za svog prijatelja, pa tek onda za sunce. Zec kad je sretan šaljivdžija, tako sam dobio uputu od redateljice koju sam ranije spomenuo za kraj predstave. Na samom kraju predstave, Zec svaku izvedbu ispriča Medi novi vic, koji mora biti u skladu s predstavom. Neki od njih su: *"Medo je' l tebi jasno da smo mi od drva?, Medo mislim da imam termite, Medo kad smo mi bolesni je' l idemo u stolara ili u veterinara?, Medo tko su ovi ljudi u crnom oko nas?, Medo zašto nama vire drveni štapići iz ruku, nogu i glave?"*

3.4. Lutke i animacija

"Animirati znači oživiti zadani lik u scenskom zbivanju što ga nazivamo predstavom, i to oživiti ga potpuno, u svoj njegovoj stvarnoj i nadstvarnoj osobnosti i svim stvaralačkim sredstvima izražavanja kojima animator raspolaže karakterističnom govorom baš kao i karakterističnim pokretima ili mimikom."

Čečuk, M: Lutkari i lutke, MČUK, Zagreb, 2009, str 53.

U ovoj predstavi se koriste stolne lutke. U stolne lutke spadaju sve lutke koje se animiraju izravno na podlozi i animator ih drži rukom. Često zahtijevaju dva animatora jer jedan animator animira glavu i trup, a povremeno i ruke, a drugi animator noge i po potrebi ruke. Postoje stolne lutke koje animiramo preko drvenih štapova smještenih u glavi, trupu i na rukama, a po potrebi i u nogama. Takva lutka je Zec (samo bez štapova u nogama).

Slika 4: lutka Zeca

Onog trena kad sam došao u susret s lutkom Zeca, počeo sam pažljivo istraživati mogućnosti koje mi pruža, položaje lutke, kako pomiče glavu, kako hoda, kako sjedi i sve ostalo što ona može. Prve probe animacije su bile prepune smijeha jer ja kao glumac i lutkar, gotovo nesvjesno, prenosim na lutku neke pokrete koji su meni svojstveni. Prepustio sam se mašti i igrao se na sve moguće načine. Lutka Zeca je jednostavna i lagana, visoka četrdesetak centimetara, ima vodilice u glavi, rukama i donjem djelu trupa. Noge su spojene drvenom spojnicom poput vijka, pa u nekim trenucima oduzima artikulaciju hodanja, ali ne pretjerano. Lutka može micati noge samo naprijed-nazad, a ruke su spojene konopcem u ramenima pa automatski omogućava bolje i tečnije pokrete rukama. Glava je po mom mišljenju najbolje sastavljena, spojena je s trupom pomoću debele gume, tako da Zecu daju elastičnu mogućnost okreta glavom za 360 stupnjeva. Ostale lutke Vuka, Lisice, Zečice izrađene na isti način, s vodilicama u rukama, glavi i trupu. Kao što sam već prije naveo prirodni materijali su korišteni za izradu scenografije i lutaka. Sve su lutke stolne lutke, izuzev Krokodila koji je prikazan na okruglom projekcijskom platnu, preko folije i grafoskopa kao veliko oko. Lutke nisu oslikane, nego blago izrezbarene jer se htio dobiti dojam tog srasta sa šumom i kao da su lutke same napravljene od šume. Svakoj lutci je izrezbareno naborano krzno, oči su im male i jednostavne. Scenografkinja je uspjela zadržati da lutke imaju precizan pogled premda su oči samo jedna crna točka. Sve stolne lutke su od punog drva osim Mede, njegov trup je izdubljen da se izgubi na težini jer je kolegica glumica Milana imala malih poteškoća kod animacije.

„Pulsiranje odnosa između lutke i fizičkog izvora energije, artikulacione ili motoričke, povlačilo je za sobom važne promene u poimanju lutke. U određenom momentu pokazalo se da je sistem zavisnosti između lutke i njenih pokretačkih sila trajniji od komponenata tog sistema. Sistem se održavao nepromenjen, mada su se komponente menjale. Promenama je također podlegla i lutka, glavni faktor po kom se razlikuje pozorište lutaka. I to je bio još jedan dokaz da suština pozorišta lutaka leži u odnosima.“

Henrik Jurkovski „Metamorfoze pozorišta lutaka u XX veku“, Subotica 2006 str. 127

Kao što sam prije naveo lutka Zeca ima vodilice u glavi, rukama i trupu. Glavu sam animirao s lakoćom, jer guma koja je spajala glavu i trup nije predstavljala nikakve probleme. Dapače ona mi je olakšala animaciju jer je bila dovoljno rastezljiva za artikulaciju i dovoljno čvrsta da drži lutkinu glavu na mjestu pogotovo kada Zec pliva i vozi bicikl. U sceni kada Zec pliva i samo mu glava viri iz jezera, fluidnim pokretima imitirajući valove, pomicao sam lutkinu glavu naprijed nazad. S tim sam htio postići pokret glave koji podsjeća na zeca ili psa kako pliva. Bicikl koji Zec vozi u zadnjem putovanju bio je prilično krut i volan je bio nepomičan, no to mi nije predstavljalo velik problem u animaciji. Dok je vozio biciklu glavu i trup sam mu pomicao gore - dolje pokušavajući imitirati ljudsko tijelo kad okreće pedale. Kad je Zec na biciklu trebao promijeniti smjer kretanja, recimo lijevo ili desno, nagnuo bi lutku u tu stranu u koju skreće kao motoristi u utrkama, a kad bi se trebao naglo krenuti prema nazad, podigao sam bicikl na zadnji kotač i samo okrenuo u tom smjeru.

Noge su bile na kukovima čvrsto spojene s trupom s mogućnošću artikulacije samo naprijed-nazad. Hod Zeca sam animirao mijenjanjem ravnoteže u lutci i tako su noge same koračale lijevo - desno. Kad bi htio da lutka ide lijevom nogom nagnuo bi je prema sebi ili na desnu stranu da se lijeva noga odvoji od poda i zaniže prema naprijed, tako isto i s desnom. Takvom brzom izmjenom lijeve i desne noge, Zec bi prohodao.

"U vrlo uskoj vezi s ritmičkim kretanjima lutke je akustična strana lutkine geste tj.govor u kazalištu lutaka. U ime lutke, koja se 'stilizirano' kreće treba i govoriti 'stilizirano'. U živom ili glumačkom kazalištu uz to što čujemo kako glumac govori, mi vidimo kako on govori. Zato se na velikoj pozornici među mnoštvom osoba lako snalazimo, jer vidimo odakle glas dolazi. U kazalištu lutaka nema pokretno lice i ne posjeduje mogućnost mimičkog izražavanja, pa zbog toga glasovi moraju biti jasno, određeno i oštro diferencirani. Gledaoci ne smiju gledajući lutkarsku predstavu biti u nedoumici koja lutka u kom času 'govori'."

(Mrkšić, B., DRVENI OSMIJESI. Zagreb 2006. str.18)

4. Premijera i Kritike

Premijera je održana 4. Ožujka 2016. u Gradskom kazalištu lutaka Split.

Bio je užitak vidjeti djecu kako usred predstave komentiraju situacije iz predstave. Dojmovi su jako pozitivni, te smatram da je redateljica napravila jednu izvrsnu priču o prijateljstvu koje bi svako dijete trebalo vidjeti. Kako je to izgledalo citirat ću Jasminu Parić iz Slobodne Dalmacije.

Osvrt Slobodne Dalmacije:

*Nesvakidašnji projekt ostvarilo je Gradsko kazalište lutaka Split novom premijerom "Ukradeno sunce", koja bi mogla prije izazvati dvojbe kod odraslih nego kod djece. Rad redateljice **Tamare Kučinović** visoke je kvalitete, ali tamnih tonova i nosi veoma ozbiljne i nevesele poruke o društvu u kojem živimo. Ljudi uglavnom gledaju sačuvati svoju kožu, gurnuti u prve borbene redove nekoga ispred sebe, nastoje propovijedati, a ne djelovati, pokorit će se diktaturi a drugoga prozvati za kukavičluk - sve je to tipično ljudski i tipično politički. Tamara Kučinović, viša asistentica na Umjetničkoj akademiji u Osijeku, u suradnji s lutkaricom i scenografkinjom **Alenom Pavlović**, koristeći motive poeme ruskog književnika **Korneja Čukovskog**, obradila je kriznu situaciju u kojoj se lome karakteri i stavljaju na kušnju stara prijateljstva. Veoma ljupko i bajkovito otvara se prva slika - šuma i životinjske nastambe u njoj načinjene su od prirodnih grana, a nevelike, drvene stolne lutke medvjeda, zeca, lisice i vuka nose pečat starinskih igračaka iz devetnaestog stoljeća. Šuma s kućicom u prvom planu obećava doživljaj, avanturu, možda i kakvu Babu Jagu koja će u njoj uzeti udjela - ali avanture nema. Nepoznata sila, krokodil, prikazan samo jednim zlobnim žutim okom, krade sunce, uvodi represiju, zabranu kretanja, donosi zakone po svojoj volji. Prava okupacija i ratno stanje! A u ratu mora biti i političkih radnika, ilegalaca i teoretičara koji bi vodili ratne operacije iz sigurne jazbine.*

Poslali bi medvjeda u bitku, navikli da za njih uvijek poteže, pa tu činjenicu uzimaju kao svoje prirodno pravo. Njemu treba pomoć. Oni spominju domoljublje i obaveze. I ne miču se, pa kreću pregovori i nagovaranja. Scena s životinjskom "političkom ćelijom" najuspjelija je u predstavi, životna je i duhovita, dok je sama završnica nešto slabije uspjeta; nakon opisa epske bitke uspostavlja se ne baš čista harmonija i šteta što nije jasnije naznačeno kako su

akteri postupili u odlučnom momentu. "Ukradeno sunce", koje ima i dalekih dodirnih točaka s Orwelom, premreženo je glazbom i zvukovima koje glumci stvaraju na sceni, pred očima gledatelja. Osmislio ih je **Marko Botić**, ujedno i dramaturg, a uvid u njihovo nastajanje donekle razblažuje ugođaj zarobljenosti u tami - u kojoj svaki šušanj može biti opasan. Lutke su spretno ali i diskretno, odjeveni u crno, animirali **Sanja Vidan, Alin Antunović, Milana Buzolić-Vučica, Petar Konkoj, Ivan Medić, Siniša Novković i Justina Vojaković Fingler**.

Predstava - koja ujedno i prezentira rusku Akademiju koju su redateljica i scenografkinja završile - likovno je pogodnija za mlađu, a tematski za stariju djecu, pa i odrasle. Neće je na prvu svatko ni dobro prihvatiti, čini se da će kod odraslih izazvati pitanja je li prikladna za dječju dob, ali čini se da će ih demantirati upravo mlađa publika, koja ju je lijepo prihvatila.

Jasmina Parić – Slobodna Dalmacija 8. ožujka 2016

5. Zaključak

"Život živimo prema naprijed, ali ga razumijemo unatrag."

Soren Kierkegaard

Dok sam radio na ovoj predstavi i pisao ovaj diplomski rad, shvatio sam da se ne može sve naučiti na studiju nego da se uči kroz život i kroz proces rada na predstavi. Na kraju ovog pismenog rada ne mogu reći da znam što je lutkarstvo i kako se lutka animira ili kako se glumi, jer se takve stvari uče cijeli život. Glumac i lutkar cijeli život treba brusiti svoj zanat i povećavati šarolikost njegove lepeze vještina. Svakim danom i svakom novom predstavom znanje i alati kojima se koristimo trebaju se njegovati. Privodeći ovu analizu kraju, shvatio sam kolika je privilegija raditi i igrati s kolegama iz Kazališta lutaka. Nudio sam ideje i prijedloge, koje smo zajedno ispitivali i istraživali na sceni. Bio mi je užitak raditi s redateljicom Tamarom Kučinović jer je jednostavnim uputama i načinom rada izvukla ono najbolje iz mene i oplemenila moj život za jedno predivno iskustvo rada i ovim putem joj se moram zahvaliti. Također bi se zahvalio i cijelom Gradskom Kazalištu lutaka split, koji su me kao vanjskog suradnika prihvatili cijelim srcem kao svog člana ansambla. Zahvaljujem se mom mentoru Hrvoju Seršiću i profesorima s akademije u Osijeku Bori Stjepanoviću, Robertu Raponji, Ediju Majaronu, Maji Lučić, Liviji Kroflin, Sanji Nikčević, Jasmini Pacek, i mnogim drugima koji su mi podarili znanje kroz moje školovanje. Od Studiranja glume i lutkarstva u Osijeku ostale su mi predivne uspomene, život mi je oplemenjen znanjem koje nikada nisam mogao zamisliti da ću dobiti. Na kraju, samo na meni ostaje kakav ću biti glumac i lutkar poslije ovoga.

6. Literatura

- Mrkšić, B., DRVENI OSMIJESI. Zagreb 2006

- *Henrik Jurkovski „Metamorfoze pozorišta lutaka u XX veku“, Subotica 2006*

- *Stjepanović, B., GLUMA III; Igra, Novi Sad 2005*

- *Stanislavski Konstantin S.(1991.), Rad glumca na sebi 1 i 2, Zagreb*

- Čečuk, M: Lutkari i lutke, MČUK, Zagreb, 2009

Internet izvori:

https://en.wikipedia.org/wiki/Korney_Chukovsky

<http://www.gkl-split.hr/povijest-misija-vizija>

7. Sažetak

Lutkarska predstava Ukradeno sunce Gradskog kazališta lutaka Split je ujedno i praktični diplomski rad iz lutkarstva Siniše Novkovića pod mentorstvom doc.art Hrvoja Seršića na Umjetničkoj akademiji u Osijeku, na Odsjeku za kazališnu umjetnost, smjer gluma i lutkarstvo. U pismenom diplomskom radu Siniša Novković opisuje proces rada na predstavi s naglaskom na kreiranje uloge Zeca, razvijanje njegovih emocija i karaktera koji ide iz jedne krajnosti u drugu. Na početku iznosi činjenice o autoru, sadržaju same priče i originalnom tužnom završetku koji je redateljica ipak odlučila učiniti sretnim. Zatim se opisuje proces rada na samoj predstavi, odnosu redatelja i glumca, te stvaranju radne atmosfere zajedničkim osmišljavanjem scene. Značajno je dodati da su za izradu lutaka i scenografije korišteni isključivo prirodni materijali, izuzev lutke krokodila. U zadnjem dijelu se spominje animacija lutke Zeca, te ističe koliko je značajna atmosfera i glazba u samoj predstavi. Na kraju je izveden zaključak u kojem je navedeno da glumac i lutkar cijeli život bruse svoj zanat, svakom novom predstavom šire svoja iskustva, znanja i vještine koje se najbolje stječu intenzivnim i aktivnim radom na ulozi, iznošenjem svojih ideja i prijedloga, komuniciranjem i izmjenom mišljenja s kolegama, te uloženom energijom kojom stvaramo pozitivnu radnu okolinu.

Ključne riječi: lutka, ukradeno, sunce, Kornej, Čukovski

11. Summary

The Puppet play The Stolen Sun, of the City Puppet Theater of Split is also a master's exam in puppetry performed by Siniša Novković under the mentorship of doc.art Hrvoja Seršić at the Art Academy in Osijek, at the Department of Theater Art, acting and puppetry. This graduation thesis explores the process of creating a play with an emphasis on the character named Zec and the development of his emotions and character that range from one extremity to another. The beginning is marked by notes on the author, the content of the story itself and the originally sad ending that the director decided to make into a happy one. What follows is a description of the creative process itself, the relationship between the director and the actor,

and the creation of a work atmosphere achieved through the compilation of the scenes. It is important to add that only natural materials, except for the crocodile puppet, were used for the production of puppets and scenography. The last part takes note of the animation of the Zec doll, and how significant the atmosphere and music are for the performance. Finally, a conclusion is drawn that the actor and the puppeteer enrich their experiences, knowledge and skills with each new show, something that is best achieved through intense work on the role, by expressing their ideas and sharing suggestions, by communicating and exchanging opinions with colleagues, and finally by striving to maintain the level of energy that creates a positive working environment.

Key words: puppet, stolen, sun, Korney, Chukovsky